

**JOURNAL of SOCIAL SCIENCES
and HUMANITIES
Cilt : 6 Sayı: 1
HAZİRAN 2022**

İstismar Mağduru Çocuklarla Adli Görüşmeler

Doç. Dr. Orhan BİNGÖL

Gümüşhane Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü,
orhanbingol@gumushane.edu.tr, ORCID: 0000-0003-4398-3548

Birsen ALTIPARMAK

Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyal Hizmetler Yönetimi
Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, birsenaltiparmak@gmail.com, ORCID: 0000-
0001-8999-8011

Öz

Sosyal hizmet, yapısı ve hedef kitleleri gereği genelde sosyal sorunlarla ve sorunlu kesimlerle ilgilenmektedir. Buna göre sosyal hizmetin ilgi alanına çocuklar da doğrudan girmektedir. Aile, eğitim, sağlık, engellilik ya da yoksulluğa ilişkin çocukları birinci dereceden etkileyen konu ve problemlerin yanı sıra sosyal hizmetle çocukları kesiştiren bir diğer mesele suç ve istismar gerçeklikleridir. Öyle ki sosyal hizmet, istismar yaşayarak mağdur olmuş çocuklarla direkt olarak ilgilenmektedir. Bu bakımdan sosyal hizmet, yaşanan istismar olayının aydınlatılmasında, mağdur çocuğun ihtiyaç ve sorunlarının tespit edilip çözülmesinde önemli roller oynamaktadır. Böylece sosyal hizmet adli bir boyut da kazanmaktadır. Çünkü söz konusu çalışmalara bazı durumlarda emniyet ve savcılık iştirak edebilmektedir. İstismar mağduru çocuklarla ilgili adli sosyal hizmet çalışmalarının temelinde ise görüşmeler yer almaktadır. İstismar mağduru çocuklarla yapılan adli sosyal hizmet görüşmeleri birtakım kayıtlar, işlemler, çeşitli prensipler ve adımlar çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Temelde adaletin sağlanmasını ve çocuğun korunup iyileştirilmesini hedefleyen bu görüşmeler kendi içinde bazı önemli noktalar ve sorunlar içerebilmektedir. Olası sorunlar; görüşmeleri gerçekleştiren uzmanlarla, görüşmeye alınan çocukların özellikleriyle ve istismara konu olan olaylarla bağlantılı olduğu gibi ülkenin hukuk ve eğitim sisteminden, aile yapısından ve kültüründen de etkilenebilmektedir. Bu makale istismar mağduru çocuklarla gerçekleştirilen adli görüşmeleri genel hatlarıyla ele almakta; görüşmelerin önemine, içeriğine, temel rotasına ve sonuçlarına odaklanmaktadır. Makale, literatür taramasına dayalı teorik, derleme bir çalışmadır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, İstismar, Mağdur, Adli Görüşme, Sosyal Hizmet

Forensic Interviews With Child Victims Of Abuse

Abstract

Due to its structure and target groups, social work generally deals with social problems and problematic segments. Accordingly, children are also directly involved in the area of interest of social work. In addition to the issues and problems that primarily affect children related to family, education, health, disability or poverty, another issue that intersects social work and children is the realities of crime and abuse. So much so that social work directly deals with children who have been victimized by abuse. In this respect, social work plays an important role in illuminating the abuse incident, identifying and solving the needs and problems of the child victim. Thus, social work also gains a judicial dimension. Because in some cases, the police and prosecutor's office can participate in the said work. Interviews are the basis of forensic social work studies regarding abused children. Forensic social work interviews with child victims of abuse are carried out within the framework of certain records, procedures, various principles and steps. These meetings, which basically aim at ensuring justice and protecting and improving the child, may contain some important points and problems in themselves. Possible problems; it can be affected by the legal and educational system, family structure and culture of the country, as well as related to the experts who conducted the interviews, the characteristics of the children interviewed and the incidents subject to abuse. This article deals with the forensic interviews conducted with children who are victims of abuse in general terms; focuses on the importance, content, main route and results of the negotiations. The article is a theoretical study based on a literature review.

Keywords: Child, Abuse, Victim, Forensic Interview, Social Work

Giriş

Ceza hukukunda mağdur; yasaların eylem veya ihmal yoluyla ihlal edilmesi sebebiyle kişisel veya toplu olarak, fiziksel veya ruhsal biçimde zarar görme de dâhil olmak üzere manevi acılar çeken, maddi kayba uğrayan, temel hakları ciddi bir biçimde zayıflayan ve bu nedenle zarar gören kişi olarak tanımlanmaktadır (Şamar ve Urhan, 2020). İstismar mağduru çocuk ise herhangi bir suçun mağdur ettiği, bir suça tanıklık eden, fiziksel, cinsel, ruhsal ve duygusal sağlığına zarar veren davranışlara maruz kalan 18 yaş altındaki kişiler olarak ifade edilmektedir. Bununla birlikte ceza hukukunda mağdurun durumu ve hakları uzun yıllar göz ardı edilmiş gibidir. Çünkü klasik ceza hukuku genellikle fiile ve fiili işleyen kişiye odaklanmış, suç neticesinde zarara uğrayan kişi bir anlamda ıskalanmış, dolayısıyla mağdurun ceza adalet sistemindeki pozisyonu “suçu haber vermek”ten öteye gidememiştir (Şamar ve Urhan, 2020; Çalışkan ve Sağlam, 2015). Oysa suçun temel boyutlarının görece başında mağdurun kendisi, yaşadıkları ve bunların şekillendirebildiği geleceği de bulunmaktadır. Bu durum mağdurun özellikle çocuk olması halinde daha kritik bir hal almaktadır.

Nitekim gerek cinsel istismar ya da şiddet suçları başta olmak üzere suçla sürüklenen veya maruz kalan çocuk sayısındaki artış gerekse bu suçların toplumda yarattığı etkiler, mevcut hukuki ilginin sanık kadar mağdura da yönelmesine neden olmuştur (Gönültaş ve Akduman, 2016; Şamar ve Urhan, 2020). Bu yönelmeyle

birlikte suça maruz kalmış çocukların hakları, adli süreç içerisinde karşılaştıkları zorluklar ve bundan sonra yaşayabilecekleri sorunların çözüme kavuşturulması gerekliliği, sosyal hizmete duyulan ihtiyacı daha da artırmıştır. Çünkü istismarın yarattığı etkiler, incinebilir ve zaten incinmiş olan mağdur çocuklarda duygusal, bilişsel ve gelişimsel birçok kaybın belirmesine sebep olabilmekte, böylelikle mağdur çocuklar, yaşadıkları kayıplar yüzünden sosyal hizmetin ilgi alanına girmektedir.

Bu doğrultuda sosyal hizmetçe takip edilen adımların ve müdahalelerin en temellerinden biri mağdur çocuklarla yapılan görüşmelerdir. Sosyal hizmet çalışmalarında önemli yer tutan mesleki görüşmeler, yüz yüze gelen iki ya da daha fazla kişinin belli bir amaçla sözel veya sözel olmayan iletişim yolları üzerinden oluşturdukları bir etkileşimdir (Turan, 2012). Buna göre çocuğun problemini tanımlamak ve yaşanan olayı takiben izlenecek yol haritasını belirlemek görüşme sürecinde toplanan bilgiler vasıtasıyla şekillenmektedir. Yapılan görüşmeler aynı zamanda yaşanan suç olayının sorumlu ya da sorumlularının ortaya çıkarılıp gerekli işlemleri görmelerine de yardım etmektedir.

İşte istismar mağduru çocuklarla yapılan adli görüşmelerin yapısı; görüşmelerin ve görüşmecilerin özellikleri, amaçları, görüşmelerin adımları, sorunlu yanları ve sonuçları söz konusu zeminler üzerinden yükselmektedir. Dolayısıyla bu çalışma; bahsi geçen hususları ele alıp istismar mağduru çocuklara odaklanan adli görüşmelerin niçin önemli olduğunu, görüşmeler sırasında dikkat edilmesi gereken noktaların açıklanmasını, mağdur çocuk ile uzman görüşmeciler arasındaki etkileşimleri, görüşmelerin sonuçlarını ve tüm bunlar ekseninde konuyla ilgili sunulabilecek temel önerileri değerlendirerek alana katkı sunmayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda çalışmanın ilk başlığında adli görüşmelerin genel haritası resmedilmiştir. Ardından, üç ana aşamaya ayrılan görüşmelerin sıralı adımları ve bu adımlarda gerçekleştirilen işlemler dile getirilmiştir. Takibinde, Türkiye ile öteki ülkelerin konuya ilişkin karşılaştırılmalarına bakılmış ve metin sonuç kısmıyla noktalandırılmıştır.

İstismar Mağduru Çocuklarla Görüşmelerin Temel Yapısı

Herhangi bir konu veya sorun çerçevesinde (istismar mağduru çocuklar da içinde olmak üzere) ihtiyaç sahibi birey ve gruplarla yapılan sosyal hizmet görüşmelerinin yedi genel basamağı bulunmaktadır. Bunlar sırası ile Tanışma, Bağlantı Kurma, Ön Değerlendirme, Planlama, Uygulama, Son Değerlendirme ve İzleme aşamalarıdır. Bahsi geçen evrelerin en önemli yönlerinden biri görüşmeyi yapacak olan uzmanların özellik ve deneyimleridir. Daha açık bir söyleyişle, görüşmeleri yerine getiren uzmanların mesleki birtakım bilgi, beceri ve donanımlara kesinlikle sahip olmaları gerekir. Johnson'a göre görüşmecilerin taşımaları gereken niteliklerin başında gözlem, dinleme, soru sorma, odaklanma, kılavuzluk, yorumlama ve ortam düzenleme gelmektedir (Akt. Erükçü ve Akbaş, 2013). Sosyal hizmet görüşmelerinin ortak amaçlarının başında ise görüşmeye ihtiyaç duyan birey ve gruplara gerekli desteği, tedavi ve korumayı sağlayabilmek gelmektedir.

Öte yandan çocuklarla suç ve mağduriyet kapsamında düzenlenen sosyal hizmet görüşmelerinin adli yönü de olabilmektedir. Mağdur çocuklarla yapılan sosyal hizmet görüşmelerine adli boyut kazandıran şey, söz konusu görüşmelerin savcılık tarafından talep edilmesidir. Bu noktada Türkiye'de mağdur çocuklar ile temas edilen başlıca yerler Adli Görüşme Odaları, Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM) ve Denetimli Serbestlik birimleridir. Buralarda görüşmeleri gerçekleştiren öncelikli meslek elemanları sosyal hizmet uzmanları, pedagoglar, psikologlar ve

psikiyatrlarıdır. İstismar mağduru çocuklarla yapılan adli sosyal hizmet görüşmelerinin temel amaçları ise; istismar fiilinin işlenip işlenmediğini açığa çıkararak olayla ilgili bilgiler toplamak, istismarın öyküsünü almak, mağduru korumak, mağdurun ikincil mağduriyetini engelleyecek tedbirleri almak ve adaleti sağlamaktır.

Bu çerçevede istismar mağduru çocuklarla gerçekleştirilen adli görüşmeleri üç ana evreye ayırmak mümkündür. Bunlar sırası ile Başlangıç Aşaması, Gelişme Aşaması ve Sonlandırma Aşamasıdır.

1- Başlangıç Aşaması

Başlangıç aşamasında görüşmeci, öncelikle kendisini tanıtarak ne amaçla orada olduğunu çocuğa açıklamalıdır. Bunun ardından uzman, içtenlik inşasına geçmelidir. İçtenlik inşası çocuk ile onun anlayacağı bir dil üzerinden ilerleyerek ortamı yumuşatmaya, istismar dışındaki konulardan da bahsederek çocukla samimi bir ilişki kurmaya dayanmaktadır (Erükçü ve Akbaş, 2013; Bradford ve Charles, 2012). Bu esnada önemli hususlardan biri, uzmanın kendinden ziyade çocuğun konuşmasını sağlamasıdır. Bu sebeple görüşmeci, çocuğun ilgi alanlarını anlamaya yönelik sorular sormalı ve çocuğa onu yakından tanımak istediğini hissettirmelidir.

Fakat görüşmeye alınan çocuk bir istismar mağduru olduğundan karşı tarafla iletişim kurmakta istekli davranmayabilir. Böylesi hallerde çocuğu şaşırtabilecek bir şeyler yapmak muhtemelen işe yarayacaktır (Erükçü ve Akbaş, 2013). Örneğin “Haydi kalk biraz hava alalım”, “Ben biraz susadım, gel su almaya gidelim, gitmişken yiyecek bir şeyler de alırız” gibi çocuğu cezbedebilecek ve onunla ilgilenildiğini gösteren arkadaş canlısı bir diyalog kurulabilir (Bradford ve Charles, 2012).

Başlangıç aşamasında, konuşulacak dili belirlemek ve çocuğun bilişsel seviyesini anlayabilmek için yeterlilik sınavı da yapılmalıdır. Yeterlilik sınavı, mağdur çocuğun bilişsel seviyesinin yaşıyla uyumlu olup olmadığının çeşitli yollarla yoklanmasıdır. Buna göre çocuğa temel seviyede sayı saydırmak, renkleri sormak, iç-dış veya alt-üst gibi kavramları idrak edip etmediğine dair sorular yönelmek yerinde girişimlerdir (Erükçü ve Akbaş, 2013).

İstismar mağduru çocuklarla yapılan adli görüşmelerde birincil amacın (çocuğun psikososyal durumunu gözetmek kaydıyla) istismarın öyküsünü almak olduğu unutulmamalıdır. Alınacak öykü neticesinde fail ile ilgili adli karar verilmesine destek olunacağı da göz önünde tutulduğunda, kaydedilen istismar hikâyesinde şüpheli hiçbir şey bırakılmamalıdır. O nedenle görüşmeler esnasında sorulacak “Evet-Hayır”, “Doğru-Yanlış” gibi kapalı uçlu sorularda çocuğun herhangi bir yönlendirmeye maruz kalmasının ve (görüşme sürecinin gerginliği nedeniyle) soruları geçiştirmek üzere cevaplar vermesinin önüne geçilebilmesi uğruna ona doğrunun-yanlışın anlamlarını örnekler üzerinden görmesi için yardımcı olmak gerekmektedir (Çağlar ve Türk, 2019).

Örneğin, “Siz üç kardeşiniz değil mi?” gibi çocuğun doğru cevap vereceği soruların yanı sıra “Benim de üç çocuğum olduğunu biliyorsun değil mi?” gibi çocuğun bilmesinin mümkün olmadığı sorular da iletilmelidir. Bu sayede soruya “Bilmiyorum” cevabını veren çocuğun görüşme sürecinde bilmediği diğer sorulara da aynı biçimde yaklaşacağı varsayılabilir. Ancak öylesi bir soruya “Biliyorum”

yanıtının alınması durumunda çocuğa “Aslında bunu bilmen pek mümkün değil. O yüzden görüşme sürecinde sana sorduğum sorularla ilgili bir fikrin olmadığında ‘bilmiyorum’ cevabını verebilirsin” şeklinde bilgilendirme yapılabilir (Çağlar ve Türk, 2019).

2- Gelişme Aşaması

Gelişme aşamasında görüşmeye sebep olan istismar olayının öyküsü tam olarak alınmaya başlanmaktadır. Bu başlangıç için görüşmenin gerçek sebebini çocuğa açıklayarak işe girişmek doğru olacaktır. Söz gelimi “Okulda seni üzen bir olay yaşadığını duydum. Bu konuda benimle konuşmak ister misin?”, “Seni biraz üzgün görüyorum. Sebebini benimle paylaşmak ister misin?” gibi sorular ile konuya giriş yapılabilir.

Gelişme aşamasında istismarın detaylı aktarımını alabilmek için genellikle açık uçlu sorular tercih edilmelidir. Çünkü bu tür sorular çocuğun yaşadığı istismarı kendi cümleleri ile anlatmasını, istismara yönelik aydınlatıcı ayrıntılar vermesini sağlayacaktır. Ayrıca açık uçlu sorularla çocuğun istismarı nasıl algıladığı hakkında ipuçları da yakalanabilir (Erükçü ve Akbaş, 2013). Açık uçlu sorulara şu gibi kalıplar uygun görünmektedir:

- Son zamanlarda neler yaşadın?
- Yaşadıklarınla ilgili başka neler gördün?
- Anlattıklarının yaşandığı yere dair başka neler hatırlıyorsun?
- Yaşadığın olayı öğretmenin veya annen/baban ile paylaşırken kendini nasıl hissettin?

Öte taraftan, gerçekleşen istismarın dışavurumunun her çocukta aynı olmayabileceği bir gerçektir. Bazı çocuklar olay karşısında sessiz kalıp içe kapanmayı tercih edebilirken bazıları örneğin ağlayarak dışavurum gösterebilmektedir. Bu noktada dikkat edilmesi gereken şey ağlayan bir çocuk ile görüşme yapılırken jest ve mimikler ile çocuğa onun yanında olduğunu hissettirmektir. Ayrıca çocuğa peçete uzatabilir ya da hava almak isteyip istemediği sorulabilir. Bu gibi yumuşak ve yardımsever davranışlar ortamın ve konunun ağırlığını bir nebze hafifletecektir. Ve görüşmeler sırasında konuyla ilgili sessizliği çocuğun kendisi bozana kadar görüşmeci beklemede kalmalıdır (Erükçü ve Akbaş, 2013).

Ağlamanın ya da sessiz kalmanın aksine olayla ilgili konuşmaya ve bilgi vermeye başlayan çocuklarda, bazen gereksiz detayları anlatma ya da konuyu saptırmalar görülebilmektedir. Johnson’ın (1995) ‘Diyalogda Kaymalar’ olarak isimlendirdiği bu tür gelişmeler, mağdur çocuğun, acı verici ve incitici olduğu için konuyu konuşmak ya da tartışmak istememesine bağlanmaktadır (Akt. Erükçü ve Akbaş, 2013). Böylesi durumlarda görüşmenin içeriğine dair yöneltilen doğrudan sorularla konunun dağılmasına ve çocuğun dikkatini belli noktalara yeniden kanalize etmeye özen gösterilmelidir.

Diğer yandan, görüşme sürecinde direnç gösteren ve iş birliği yapmayan çocuklarla da karşılaşmak mümkündür. Bu gibi hallerde çocuğu görüşme sürecine dâhil etmek için istismara yönelik fikir verici, pekiştirici ya da önceki görüşme

deneyimlerine dayalı birtakım çıkarımlarda bulunmamak, çocuğu yönlendirmemek oldukça önemlidir (Çağlar ve Türk, 2019). Farklı bir söyleyişle, çocuğun kendini ifade etmesine müdahil olunmamalı ve çocuk çözülene kadar sabırla beklemelidir.

Söz konusu görüşmelerin adli yönü bulunup bazı görüşmelere hâkimler veya savcılar da iştirak ettiğinden, çocuğa istismarın detaylarına dönük dolaysız ve net sorular da yöneltilir. “Öğretmenin vücudunun hangi bölgesine dokundu?”, “O gün o olayı yaşadığında arkadaşın Ayşe de yanında mıydı?” gibi kesin ve açık yanıt gerektiren sorular bunlara birer örnek olarak gösterilebilir.

Son olarak tüm bu adımlarda çocuğun ifadesi alınırken “Hatalı pozitif” ve “Hatalı negatif” olmak üzere adli bağlamda iki tür hatanın ortaya çıkabildiği belirtilmelidir. Hatalı pozitif, istismarın aslında olmamasına rağmen görüşmeler neticesinde sanki gerçekleşmişçesine bir sonuca ulaşmaktır. Hatalı negatif ise istismar gerçekte olduğu halde olmadığına dair bir sonuç elde etmektir. Yapılan görüşmelerin toplam sonuçları kapsamında hatalı negatif sonuçların, hatalı pozitiflerden daha yüksek oranda çıktığı öngörülmektedir (Çağlar ve Türk, 2019). Bu durum, çocuklarla yapılacak görüşmelerin son derece profesyonel olması gerektiğini bir kez daha tırnak içine alırken hatalı negatif sonuçların istismarların devam etme ihtimalinin önünü açtığı gerçeğini de yinelemektedir.

3- Sonlandırma Aşaması

Görüşmelerin son aşaması olan bu kısımda, mağdur çocuğa görüşmeye katılım gösterdiği için teşekkür edilmelidir. Burada kullanılacak kelimeler özenle seçilmeli ve çocuğa görüşmenin içeriğine konu olan istismar olayı için değil, konuyla ilgili gösterdiği çaba için teşekkür edilmelidir (Erükçü ve Akbaş, 2013). Görüşmenin sonunda çocuğa son kez eklemek istediği bir şeyler olup olmadığı sorulmalıdır. Ayrıca çocuğa böyle bir durumun tekrar etmesi halinde neler yapabileceği, yardım isteyeceği kişi ve kurumlar hakkında bilgi vermek de önemlidir.

Çocuğun yanından ayrılmadan önce olası gergin ortamı dağıtmak ve çocuğu rahatlatmak için konu farklı yerlere kaydırılabilir. Örneğin “Eve gittikten sonra neler yapacaksın?”, “Bugün için ailenle bir planınız var mı” gibi görüşme içeriğiyle ilişkisi olmayan sorular çocuğun kafasını dağıtıp görüşmenin havasını değiştirebilmektedir (Erükçü ve Akbaş, 2013).

İstismar Mağduru Çocuklarla Görüşmelerde Yabancı Ülkeler ve Türkiye

İstismar mağduru çocuk sorunu evrenseldir. Öyle ki Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre 01-14 yaş arasındaki kırk milyon çocuk istismarın herhangi bir türü ile karşı karşıya kalmaktadır (Yam, 2020: 62). Türkiye’de ise ulusal bir veri tabanının olmaması ve bu konuda ülke genelini kapsayan bir yaygınlık araştırmasının bulunmaması sebebiyle çocuk istismarı ve ihmalinin sıklığı net olarak bilinmemektedir (Koçtürk ve Yılmaz, 2018: 1921). Çocuk istismarı oranlarının yüksekliği veya muğlaklığı çocuklarla adli görüşme işlemlerinin gerçekleştirilmesine yine de engel değildir. Ancak konuyla ilgili yabancı ülkelerde görev yapan sosyal çalışmacıların görev tanımları ve uygulamaları ile Türkiye’dekiler başta kültürel ve hukuki açılardan olmak üzere farklılık arz etmektedir.

Söz gelimi Almanya’da çocukların 14 yaşına kadar cezai sorumluluğu bulunmamaktadır. Bu yaşın altındaki bir çocuğun adli bir vakaya karışması halinde Aile Mahkemelerince alınan tedbir kararlarını sivil toplum kuruluşları takip etmektedir. Gençlik Mahkemeleri bünyesinde sosyal hizmet uzmanı, psikolog, sosyal pedagog gibi meslek elemanları yer almakta ve bu uzmanlar mahkeme sürecinde çocuğun yanında bulunmaktadır. Fransa’daki Çocuk Mahkemesi Heyetleri; meslekten bir hâkim başkanlığında sosyal hizmet uzmanlarından, çocuk eğitim uzmanlarından, akademisyenlerden ve seçilmiş hâkim ve savcılardan meydana gelmektedir. Burada sosyal çalışmacılar hâkime bağlı olmayıp bağımsız bir biçimde görev yapmaktadır. İsviçre’nin Çocuk Adalet Sistemi kapsamındaki Gençlik Mahkemelerinde de özel uzmanların bulunmadığı ve bu işlemlerin görevli gençlik dairelerince yerine getirildiği bilinmektedir (Parlak ve Demir, 2018).

Türkiye’deki Çocuk Adalet Sisteminde ise yurtdışında karşılaşılan sistemlere benzer bir yapının oluşturulmaya başlandığı görülmektedir. Bu anlamda mahkemelere bağlı uzman çalıştırma usulü ilk kez 07.11.1979 tarih ve 2253 sayılı “Çocuk Mahkemeleri Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkındaki Kanun” ile başlamıştır. Kanununun 30. maddesine göre Çocuk Mahkemelerine öncelik sırasına göre sosyal hizmet uzmanı, pedagog, psikolog ve psikiyatr atanması öngörülmüştür. Türkiye’de adli görüşmeci olarak meslek elemanı yetiştiren bir üniversite bölümü henüz bulunmamakla birlikte, söz konusu çalışanlara, bağlı oldukları bakanlıklarca hizmet içi eğitimler verilmektedir (Parlak ve Demir, 2018).

Yine 2005 yılında kabul edilen 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ve ilgili mevzuatın Çocuk Adalet Sistemi konusunda uluslararası ilkeleri temel alan düzenlemelerle çok disiplinli bir çalışma anlayışını beraberinde getirdiği, koruyucu ve önleyici tedbirlerin sağlıklı işletilebilmesi amacıyla Çocuk Mahkemelerinde sosyal çalışma görevlilerini istihdam ettiği bilinmektedir (adalet.gov.tr).

Türkiye’de konuyla ilgili yakın dönem uygulamalarına bakıldığında adli boyutlarda değerlendirilen olay örgülerinde zarar gören çocuklar ile olayın boyutu ve çocuğun psikososyal durumuna etkisi bağlamlarında yeni yapılanmalara gidildiği görülmektedir. Bunların başında Adli Görüşme Odaları ve Çocuk İzlem Merkezleri gelmektedir. Adli Görüşme Odaları, ilk kez 2017 yılında, Adalet Sistemi ile ilişki halinde olan mağdur, tanık ve suça sürüklenen çocuklar da dâhil olmak üzere cinsel suç, aile içi şiddet mağdurları ve diğer kırılgan grupları da içine alan yetişkin mağdurlara hizmet verebilecek bir yapı olarak kurulmuştur. 2021 yılı haziran ayı itibarıyla Türkiye’deki Adli Görüşme Odaları sayısı 78 ilde 105’e ulaşmıştır (Adli Destek ve Mağdur Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, 2021).

Yaygınlaştırılmaya devam edilen Adli Görüşme Odaları’ndaki görüşme süreçlerini yukarıda bahsi edilen meslek elemanları yönetmektedir. Yerine getirilen görüşmeler video ile kayıt altına alınmakta ve ihtiyaç duyulması halinde tekrar tekrar izlenebilmektedir. Böylece çocuk, yaşadığı olayı birden fazla kez anlatmak zorunda kalmayarak ikincil mağduriyeti önlenmiş olmaktadır. Ayrıca uzmanlar, mağdur çocukla görüşmeyi gerçekleştirirken bazı durumlarda savcının ve/veya hâkimin duruşma salonundan ya da gözlem odasından yönelttikleri soruları eş zamanlı bir biçimde çocuğa iletebilmektedir (Şamar ve Urhan, 2020).

İstismar mağduru çocuklar, Adli Görüşme Odaları ya da Çocuk İzlem Merkezi bulunmayan illerde ise savcılar tarafından gerçekleştirilen ifade alımlarına ya da Emniyet Çocuk Şubeleri’nde yine meslek elemanlarının da katılımıyla görüşmelere tabi tutulmaktadır (Çağlar ve Türk, 2019).

Ne var ki Türkiye’de işleyen bütün bu süreç ve aşamalarda birtakım eksiklikler ve problemler yok değildir. Türkiye’de konuya ilişkin söz konusu sorunları şu şekilde ifade etmek mümkündür (Şamar ve Urhan, 2020):

- Adli görüşme süreçlerine ve tekniklerine ilişkin mesleki eğitimlerin yetersiz kalabilmesi
- Mağdurun tespitine ve kırılma düzeyine dair kararı savcı verdiği için, bunun, kırılan olan diğer mağdurların adli görüşme odalarından yararlanamama ihtimallerini doğurabilmesi
- Adli görüşme süreçlerindeki ön görüşmenin çoğu zaman mağdurla ve olayla ilgili herhangi bir bilgi sahibi olmadan, hazırlıksız yapılmak zorunda kalınabilmesi
- Adli Görüşme Odalarının görüşmeye elverişli olmayan yerlerde (WC yanlarında, bina girişlerinde, çay ocağı veya kantin gibi kalabalık yerlere yakın noktalarda) ve donanımda (yeterince ışık almayan, ses ve yalıtımın olmadığı mekânlarda) yapılabilmesi
- Adli görüşme sürelerinin kısa ve yetersiz kalabilmesi.

Sonuç

İstismar, çocukların maruz kalabildikleri en yıkıcı gelişmelerden biridir. İstismarın çeşitleri, süresi ya da kaynakları değişebilmekle birlikte doğurduğu sonuçlar çocuklar için son derece kritik ve bezer neticelere işaret etmektedir. Bu çerçevede istismara maruz kalmış çocuklara yönelik gerekli çalışmaları üstlenen alanların başında sosyal hizmet de gelmektedir. İstismar mağduru çocuklara ilişkin sosyal hizmet çalışmalarının en önemlilerinden biri ise bu çocuklarla gerçekleştirilen adli görüşmelerdir.

Mağdur çocuklarla yapılan adli görüşmeler; çocuğun fiziksel, bilişsel ve psikososyal sağlığını onarıp geliştirebilmek, istismarın boyutunu ve öyküsünü çıkarabilmek, istismarı gerçekleştiren(ler)i tespit edip gerekli cezaları almalarını sağlayabilmek açılarından oldukça fonksiyoneldir. Bu bakımdan istismar mağduru çocukları kapsayan adli sosyal hizmet görüşmeleri konuyla ilgili profesyoneller tarafından, belirli adımları ve süreçleri gözeterek ortaya koydukları çalışmalar dizisidir. Adli görüşmeler aynı zamanda hukuki bir karakter de arz ettiğinden bu durum olaya disiplinler arası ve çok boyutlu bir nitelik eklemektedir.

Dolayısıyla istismar olaylarının aydınlatılması, azaltılıp engellenmesi ve istismara maruz kalan çocukların geleceklerinin korunabilmesi için adli görüşmelerle ilgili personel ve eğitim eksikliklerinin giderilmesi, hukuki düzenlemelerin iyileştirilmesi ve tüm bunlara şekil veren politikaların bilimsel, işlevsel ve güncel tutulması bir zorunluluk gibi görünmektedir.

Kaynakça

Bradford, W. S. ve Charles, J. H. (2012). Çocuk Müracaatçı. D. B. Çiftçi (Ed.), A. Bilgen ve F. Çoban (Çev.), Sosyal Hizmet Uygulaması Temel Teknikler ve İlkeler İçinde (ss. 525-533), Ankara, Nika Yayınevi

Çağlar, E. E. ve Türk, T. (2019). İstismara Maruz Kalan Çocuklarla Adli Görüşme: Nichd Protokolü Önerisi. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 38, 393-412

Çalışkan, Z. ve Sağlam, M. (2015). Cinsel İstismar Mağduru Çocuklarla Çalışan Uzmanların Gözünden Mağdur Çocukların Özellikleri. İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 4 (2): 6-11

Erükçü, G. ve Akbaş, E. (2013). Mağdur Çocuklarla Adli Mülakat Teknikleri, Toplum ve Sosyal Hizmet, 24 (1): 199-207

Gönültaş, M. B. ve Akduman, İ. (2016). Çocuklara Yönelik Cinsel İstismar Soruşturmasında Mağdur Bildirimlerinin Önemi, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 4 (23), 274-289

Koçtürk, N. ve Yılmaz, D. (2018). Çocuk İstismarı ve İhmali İçin Risk Altındaki Çocukları Belirlemeye ve Mdahale Etmeye Yönelik Model/Veri Tabanı Önerisi, Kastamonu Education Journal, 26 (6): 1919-1927

Parlak, S. ve Demir, Ç. Ç. (2018). Çocuk Adalet Sisteminde Çalışan Sosyal Çalışma Görevlilerinin Uygulamaya Yönelik Alguları, Toplum ve Sosyal Hizmet, 29 (2): 163-189

Şamar, B. ve Urhan, B. (2020) Adli Görüşme Odalarında Suç Mağdurlarıyla Görüşme Yapan Adli Görüşmecilerin Deneyimlerinin İncelenmesi: Eskişehir Adliyesi, Toplum ve Sosyal Hizmet, 31 (3), 931-959

Turan, N. (2012) Bireylerle Sosyal Hizmet Yönetiminde Yararlanılan Araçlar-Mesleki Görüşme, Veli Duyan (Ed.), Birey ve Ailelerle Sosyal Hizmet İçinde (ss. 43-51), Ankara, Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği

Yam, F. C. (2020). Çocuk Cinsel İstismarına Yönelik Müdahale Basamakları ve İşlevlerinin Kuramsal Olarak İncelenmesi, Çocuk ve Gelişim Dergisi, 3 (5), 61-77

Web Kaynakları

<https://www.adalet.gov.tr/>

<https://magdur.adalet.gov.tr/Home/SayfaDetay/mugla-adliyesinde-adli-gorusme-odasi-faaliyete-gecirilmistir14062021115219> (14.06.2021)

Atıf / Citation

Bingöl, O. ve Altıparmak, B. (2022). "İstismar Mağduru Çocuklarla Adli Görüşmeler" Journal of Social Sciences and Humanities, 6(1), 326 - 335.

Bingöl, O. ve Altıparmak, B. (2022). "Forensic Interviews With Child Victims Of Abuse" Journal of Social Sciences and Humanities, 6(1), 326 - 335.
